

ARNULFI LEXOVIENSIS EPISCOPI

CARMINA

I.

DE NATIVITATE DOMINI.

Semper ab æterno nascens ex tempore nasci
 Sustinet humana conditione Deus :
 Virgineumque uterum virtus sacra patris olumbrat,
 Qua verbum fieret conciliante caro.
 Conformi soboles patrem matremque figura
 Exprimit, et speciem reddit utrique suam.
 Sic ejus species speciem est imitare paternam,
 Ut sit eo viso visus et ipse pater.
 Virgineoque sibi fabricans de corpore corpus
 Humanam ex homine contrahit effigiem.
 Exhibet una duas species persona, Deusque
 Factus homo proprium servat utrique genus :
 Servat enim propriam naturæ simplicitatem
 Hic in carne Deus, cum Deitate caro.
 Non commiscentur, nec enim confusa resolvit
 Vel carnem Deitas, vel caro mista Deum.
 Regnat in assumpta Deitatis gloria carne,
 Nec majestatem carnea vela gravant.
 Virgineaque fide veterem purgante reatum
 Numinis adventu est sanctificata caro
 Credit et exhibuit mundam devotio matrem,
 Magnificatque Deum, magnificata Deo.
 Virginis integritas salvo secunda pudore
 Concipit, atque virum parturit absque viro.
 Nec reserat partus signati claustra pudoris
 Absque viro genitus, editus absque via.
 Ergo alterna novum fœdus commercia miscent,
 Et vetus in pacem vertitur ira novam.
 Humanis siquidem blando divina favore
 Occurrunt stabili conciliata fide.
 Servus adoptatur, redit exsul, carcere clausus
 Exit, et ejecto porta negata patet.

II.

AD HENRICUM WINTONIENSEM EPISCOPUM.

Quod per multiplices dispensat gratia formas,
 Hoc in te totum contulit illa simul :
 Contulit illa simul quidquid virtutis habere
 Humanum corpus, mensque moderna potest :
 Non aliud corpus hac dignum mente, nec ista
 Mens alio fuerat corpore digna tegi.
 Sic animus membris, animo se membra coaptant,
 Ut nulla sese disparitate gravent.
 Namque in regali mens regia corpore regnat,
 Magnanimumque decent fortia membra virum.
 Compositi mores habitum faciemque venustant,

(65) B., *ternos.*

A Et facit ad mores forma decora tuos.
 Sublimes oculos et acuti luminis ignit
 Excellens sensus ingenique vigor.
 Informat mentem ratio, facundia linguam,
 Fecundamque probat rivulus uber aquam.
 Fulget rhetorico celebris sententia cultu,
 Allicit hæc animos, auribus illa placet.
 Res pretium verbis, rebus dant verba decorem,
 Nescio plus placeas proficiasve magis.

III.

DE INNOVATIONE VERNALI.

Quidquid hiems tanquam veteri deforme senecta
 Absque decore diu fecerat esse suo,
 Ver novat, atque novo compubescencia flore
 B Imperat ad teneros (65) cuncta redire dia.
 Rupta videbantur antiqui fœdera nexu,
 Convulsusque odiis cedere sanctus amor.
 Visa elementorum communitio sacra revelli,
 Et fœtus eadem velle vorare suos.
 In veteremque pari conversa furore tumultum,
 Invisam rebus accelerare necem.
 Autumnus senior gelide post credita spectans
 Semina, crediderat fœnus obisse suum.
 Nunc ea secretus movet ignis et abdita virtus
 Naturæ, sancti conscia consilii :
 Seminibusque adhibens causas, et semina causis,
 Ad cæleste suum docta figurat opus.
 Sol oriens hilari perlucidus ore redemptis
 Ignibus, astrictum frigore solvit humum :
 C Aeriamque novo faciem splendore serenans,
 Purgatum exhilarat lenior aura diem.
 Undique sollicitat juvenem lascivia mundum,
 Fecundosque aperit prodiga terra sinus.
 Gramine vestitur humus, arbor frondibus, offert
 Gemmam vitis, ager lilia, spina rohani.
 Alternant et opus et opes elementa vicissim,
 Sequæ favore pari materiaque juvant.
 Ergo vetustatem mundi natura reformans,
 Auspiciis fertur in sua vota suis :
 Namque voluntatem comitata potentia semper
 Non (66) patitur frustra quid voluisse deam.
 Assurgit lætus speranti mundus et audax
 In faciem pueri cogitat ire senex.
 D Nec reditum metuit veteris tristisque figuræ
 Prorsus obisse hiemem, non abiisse putans.
 Elatusque novæ successu prosperitatis
 Ad votum dictat sæcla futura suum.

(66) B., *num.*

Ergo sibi quarta breviandos destinat annos,
 Ut tribus exsulent omnia temporibus.
 Ne solvatur aquis vel frigore torpeat annus
 Perpetuaque fluant tempora temperata.

IV.

DE ALTERNA TEMPORUM SUCCESSIONE.

Tempora circuitu veteri revoluta vicissim,
 Effectus variant restituuntque suos,
 Mater hiems patris autumnus semina servat,
 Vere novo stabili restituenda fide,
 Ver mundi sterilis gelida præeunte senectâ
 Solvit in fetus, luxuriatque novos.
 Productosque fovens blando natura favore,
 Æstivo in formam provehit auspicio:
 Autumnus demum proventibus omnia cedunt,
 Cui totas reliquas congerit annus opes.
 Quod concepit hiems, peperit ver, nutrit æstas,
 Hic melit atque suo conficit arbitrio.
 Sola reservantur conceptibus apta futuris
 Semina, dispositas nata novare viret.
 Sic abit ut redeat, redit ut transeat annus,
 Præcipitem revocans præcipitansque rotam.
 Sic rata perpetuos agit alternatio menses,
 Et veteres renovat inveteratque novos.
 Hunc divina frequens ludit sapientia ludum,
 Et varianda movens invariata manet.

V.

AD POETAM MENDICUM.

Versus mendicos et Musæ pauperis ausum,
 Compositasque odi, Cæciliane, preces.
 Importuna graves exactio suscitât iras,
 Et geminæ stimulos improbitatis habet.
 Qui petit, hoc ipso statim incipit esse molestus:
 Si petat adjuncta qualibet arte, magis.
 Artis enim studiis formata precatio quamdam
 Contrahit ex fraudis suspitione notam.
 Et permista dolis exactio lædit utroque,
 Fallit et emungit insidiosa rapax.
 Invisos igitur geminata molestia versus
 Reddit, nilque sui metra favoris habent.
 Si vis ergo suum Musæ servare favorem,
 Gratuitis aures mulceat alloquiis.
 Importunus enim est quisquis sibi postulat aurem
 Laudibus impleri, muneribusque manum.

VI.

AD SCÆVAM, DE ANU NON REFORMANDA.

Scæva senescentis dominæ marcere decorem,
 Et teneros queritur consenuisse dies.
 Ergo peregrinas explorat sedulus artes,
 Et species multo comparat ære novas,
 Nilque redempturo faciem medicamine vexans,
 Deplorat medicas nil potuisse manus.
 Non hæc Scæva potest naturam fallere cura,
 Ars deformatam nulla reformat anum.
 Si vis in lucem faciem revocare sepultam,
 Et speciem dominæ reddere, tolle dies:

A Tolle dies, annosa creant dispendia rugas
 Multiplicatque cutem multiplicata dies.

VII.

AD JUVENEM ET PUELLAM AFFECTUOSIUS SE INVICEM INTUENTES.

Occurrunt blando sibi lumina vestra favore,
 Et voto arident intima corda pari:
 Alterno facies sibi dant responsa rubore:
 Et tener affectum prodit utrinque (67) pudor
 Mutua discurrens ultro citroque voluntas
 Lascivum mentes fœdus inire facit.
 Alternis radiis oculorum flamma refulget,
 Perplexusque oculos fœderat intuitus.
 Ipsæ animæ proprias quasi permixtasse videntur
 Sedes, inque novis degere corporibus.
 B Complexus tacitos animum gratia necit,
 Corporeisque parat nexibus auspiciis:
 Procedet felix duplicato copula nexu,
 Concurrentque suis corpora spiritibus
 Utilis optatos dabit expectatio fructus,
 Et lætos parient anxia vota dies.

VIII.

AD LASCIVOS SODALES.

Mens mea virtutum studiis a tempore primo
 Institit infames docta cavere vias,
 Sed quo vita mihi securior esset apud vos,
 Cautus honestatis dissimulator eram.
 Optabam credi similis non esse favorem,
 Non mihi vera dabat, sed simulata Venus.
 C Servivit vobis nutu solertia solo,
 Præstringens equidem sed meliore dolo.
 Mens studiosa sua se clauserat integritate,
 Ne virtus faceret disparitasque gravem.
 Ast ubi non potuit perfectio dissimulari,
 Seque suis virtus prodidit iudiciis:
 Invidia stimulis angi stillare veneno
 In populos cœpit lingua maligna suos.
 Consteor placuisse, pudet: quoniam placuisse
 Turpibus, aut propter turpia, turpe bono.
 Debueram clare rupisse silentia, non me
 Defunctis tacito consepelisse metu.
 Servit enim sceleri virtus taciturna, reosque
 Absolvit, si non indicat esse reos.
 Pars vitii est vitium quovis palpares favore,
 D Nam palpando foves atque fovendo facis.
 Præstat opem tacitam viresque ministrat agendi
 Qui tacet, et poterat obvius isse malo.
 Nam virtus vitii nec amat, nec sustinet umbram,
 Nec luci tenebras contrahit ipsa suæ.

IX.

SUPER SEPULCRUM REGIS HENRICI, IN QUO CEREBRUM ET COR E'US SEPULTA SUNT.

Henrici cuius celebrat vox publica nomen,
 Hoc pro parte jacent membra sepulta loco.
 Quem neque viventem capiebat terra, nec unus
 Defunctum potuit consepelire locus.

(67) B., utrumque.

In tria partitus sua jura quibusque resignat
 Partibus, illustrans sic tria regna tribus.
 Spiritui cœlum, cordi cerebroque dicata est
 (68) Neustria, quod dederat Anglia corpus habet.
 Pars bona, pars melior, pars optima, pars sua
 [cuique
 Anglis, Normannis, Cœlitibusque data est.
 Hinc patres, animumque trahens, sed forte apud
 [Anglos (69)
 Editus, hic gladium, sceptrâ gerebat ibi :
 Quem decedentem cum nox extrema Novembris
 Solvisset, secuit prima Decembris eum.

X.

QUOMODO PAUPERI VEL DIVITI SIT DANDUM.

Res simplex triplici vitio damnata decoris
 Expressit mentem rupta pusilla vetus.
 Si quis forte aliquid largiri curat egeno,
 Ad paupertatis respiciatur onus.
 Non elephantus ei dandus, non Parthica tigris,
 Non quidquam quod eum cogat egere magis :
 Non volo quod faciat de paupere pauperiorem,
 Id volo quod potius utilitate probem.
 Quid mihi si munus honor illustravit inanis,
 Cum meus extincto frigeat igne focus?
 Pane cibandus inops, non illudendus honore est
 Frigida de vacuo gratia ventre venit.
 Contra divitibus munus quod quilibet offert,
 Formet honore magis, utilitate minus.
 Illustret non subveniat, ne quando probetur
 Munus quod tantum, sed quia tale fuit.
 Cumque datis insit animi donantis imago,
 Nec dator affectum dissimulare queat,
 Id des quod semper videre dedisse libenter,
 Ne parcam prodant dona recisa manum.

XI.

EPITAPHIUM MATILDIS IMPERATRICIS, REGIS HENRICI
 FILIÆ, ET ALTERIUS REGIS HENRICI MATRIS.

Regia progenies, stirps regla, Cæsaris uxor,
 Hic est magna brevi clausa Matilda loco.
 Virtutum titulis humani culmen honoris
 Excessit mulier, nil mulieris habens :
 Septembris decima regno post regna recepto,
 Creditur æternum continuasse diem.

XII.

DE EADEM.

Regis mater erat, et regibus orta Matildis,
 Extuleratque toro nobiliore genus :
 Sed magis egregia virtutum laude coruscans,
 Fortunam generis vicerat atque tori.
 Septembris decimo sub prima transit hora,
 De nostra ad verum nocte revector diem.

(68) Duos versus *Neustria... cuique om. B.*

A

XIII.

SUB CRUCE, EX PERSONA CRUCIFIXI.

Sic cruce tollo crucem, moriens de morte trium-
 [pho,
 Vivificans hominem mortificatus homo.
 Gratia mandata præscribit, forma figuræ,
 Res signo, morti vita, corona jugo.

XIV.

AD NEPOTEM SUUM, CUM ESSET ADOLESCENS.

Olim me celebrem Normannia tota poetam
 Duxit, vixque dabat Gallia tota parem.
 Altera de prinis me credidit, altera primum
 Deque suis dixit illa, sed ista suum.
 Magnus ubique tamen vario celebrabar honore,
 Illustri peregre, præcipuoque domi.
 B Nunc nova forte novum vatem te protulit ætas
 Ad formam rudibus, invidiamque bonis.
 De pueroque senem formans doctrina poetam,
 Indidit ætati non sua verba tuæ.
 Verba senem sapiunt, ipsumque professa Maronem
 Imberbi floret pagina canide.
 Ipsa tuos mirata dies et verba dierum
 Palluit ad versus et mea Musa tuos.
 Cumque meas solito sumpsissem more tabellas,
 Privavit linguam voce, manumque stylo.
 Ergo tibi Musas sanctumque Heliconæ resigno.
 Et dulces sacri desero fontis aquas :
 Tu cole quas nostri, quarum retinere favorem
 Non nisi solerti sedulitate potes.

XV.

EPITAPHIUM ALCARI CONSTANTIENSIS EPISCOPI.

Præsulis Algari cineri natura sepulcro
 Non potuit meritum conspeliere viri :
 Nam terram titulis, cœlum virtutibus impless,
 Dum nobis moritur, ut sibi vivat, obit.
 Ipsum igitur quia terra virum cœlique loquuntur,
 Consignasse brevi sufficit elogio.
 Hunc et Martinum meritorum conscia terris
 Abstulit, et cœlo reddidit una dies.

XVI.

EPITAPHIUM HUGONIS ROTHOMAG. ARCHIEPISCOPI.

Inter pontifices speciali dignus honore
 Hic nostræ carnis Hugo resignat onus,
 Consignata brevi clauduntur membra sepulcro.
 D Non tamen acta viri claudit uterque polus.
 Quidquid dispensat et compartitur in omnes,
 Gratia contulerat præstiteratque viro
 Fecundos igitur virtutum copia fructus
 Fecit, et ultra hominem est magnificatus homo.
 Tandem post celebres felicia tempora vitæ
 Sustulit emeritum flebilis hora senem.
 Par, Martine, tibi consorsque futurus eandem
 Sortitus tecum est commoriendo diem.

(69) B., illos.